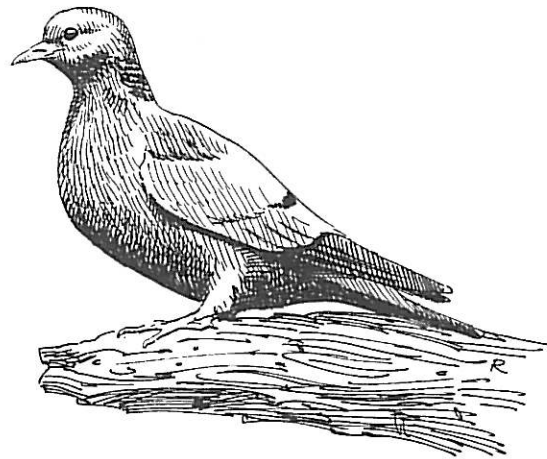

Skogdue *Columba oenas*

Global utbredelse

Arten er vestlig og sentralt palearktisk. Nominat- underarten forekommer i det meste av Europa bortsett fra de nordlige deler og Hellas, videre i NV-Afrika og midtre deler av Vest-Asia der den i Turkistan avløses av en nærtstående underart *yarkandensis*. Skogdua har åpenbart invadert Vest-Europa først siste hundreår.

Norsk utbredelse og habitatvalg

I Norge forekommer skogdua først og fremst i lavreliggende strøk på Østlandet, men er også funnet rugende langs kysten til Rogaland samt et fåtall hekkefunn i Sogn og Fjordane. Arten hekker sjelden i høyreliggende områder over marin grense og er i Østfold bare unntaksvis funnet i områder over 200 moh (Larsen & Viker 1984). Den går noe lenger vest i Vest-Agder og også på Østlandet enn Haftorn (1971) angir, samt noen spredte enkeltfunn i Sogn og Fjordane, Nordmøre og Sør-Trøndelag langt utenfor det ordinære utbredelsesområdet.

Gamle løvtrær i tilknytning til kulturlandskapet er optimal hekkebiotop for skogdua, men arten hekker også i andre åpne landskap — f.eks. ved myr, vann og hogstflater samt i parklandskap og alléer. Den unngår helst ren barskog (Larsen & Viker 1984).

Skogdua plasserer reiret primært i gamle svartspett-hull, men benytter også naturlige hulrom som råtehull i gamle trær. Arten benytter også uthengte rugeholker. Hvis skogdua kan velge mellom spettehull og rugeholk, viser observasjoner at den foretrekker spettehullet. En undersøkelse fra Østfold viste at nesten 70% av hekkingene fant sted i spettehull eller naturlige hulrom, de resterende 30% i rugeholker. Der hvor arten hekket i spettehull/naturlig hulrom utgjorde osp over 50% av reirtrærne, mens 18% var i furu. Skogdua kan benytte samme hekkeplass år etter år, og flere par kan hekke nær hverandre nærmest i koloni. På grunn av dagens skogbruk er det mangel på egnede rugehull, og skogdua har hard konkurranse fra andre hulerugere som kattugle og kaie. I flere tilfeller i Østfold har ikke skogdua kommet i gang med hekkingen før andre arter har flyttet ut av hullene i juni (Larsen & Viker 1984).

Bestandsstørrelse og bestandsutvikling

Den norske skogduebestanden er estimert til å være i størrelsesorden 1000-5000 par. I begynnelsen av dette århundret var skogdua en vanlig hekkfugl på

Østlandet, men bestanden har gått ned i takt med utviklingen i norsk skogbruk. Det finnes i dag langt mindre gammel skog og gamle trær i kulturlandskapet. I store deler av Europa har utviklingen vært lik den norske, bare i Storbritannia og Nederland har man sett en markert økning.

Tilbakegangen i den norske skogduebestanden har antakelig flere årsaker. Et intensivt og modernisert skogbruk er svært negativt for arten; svartspetten som skogdua indirekte er avhengig av finner ikke trær av tilfredsstillende dimensjoner. Dette fører til at det blir mangel på reirhull for skogdua. Trær med naturlige hulrom er det også mangel på da disse ofte fjernes. Åkerholmer og løvskogsbremmer mot dyrket mark hugges for å «rydde opp» eller for å vinne ny mark. Miljøgifter i kulturlandskapet kan være en negativ faktor da arten overveiende søker næring her. Massiv duejakt langs trekkveiene er en annen trussel (Viker 1990).

Hekkebiologi

Skogdua lever et stillfarende og bortgjemt liv i hekketiden, selv om hannens territorialflukt tiltrekker seg oppmerksomhet. Den flyr med raske vingeslag opp i luften, slår vingene sammen med skarpe smell og returnerer til utgangspunktet med løftede vinger. Det er ikke ofte en opplever å se skogdua forlate reirhullet da den som oftest flyr ut når en er langt unna reirplassen.

Skogduene ankommer hekkeplassen tidlig, de aller fleste er på plass allerede i mars. Eggleggingen starter de første dagene av april, tidligst er egg registrert 30. mars i Borge i Østfold. Arten kan hos oss rekke 3 kull i løpet av en hekkesesong. Skogdua legger 2 egg i hvert kull, og disse ruges av begge kjønn i 16-18 døgn. Et interessant fenomen er registrert hos arten: Hunnen legger et nytt eggkull før ungene fra forrige kull har forlatt reiret. På denne måten er de eldre ungene med på å ruge ut det nye kullet (Larsen & Viker 1984).

Trekkforhold

Skogdua er hos oss en utpreget trekkfugl, og overvintring forekommer meget sjelden. Som nevnt ankommer arten allerede i mars. Høsttrekket foregår stort sett i løpet av september-oktober, med hovedvekten i oktober. De norske skogduene flyr mot sørvest og overvintrer i Sør-Frankrike og Nord-Spania. Flere gjenfunn av norskmerkede fugler finnes fra disse områdene.

Morten Viker

Skogdue *Columba oenas*

85 ● Konstatert hekking

53 ● Sannsynlig hekking

97 ● Mulig hekking

Detaljeringsgrad: 10 x 10 km

